

СПРАВА «РОМАНОВ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF ROMANOV v. UKRAINE)

(заява № 63782/11)

Стислий виклад рішення від 16 липня 2020 року

У жовтні 2002 року в урні для сміття перед будівлею Головного управління служби безпеки України (далі — СБУ) у м. Київ спрацював вибуховий пристрій. У зв'язку з інцидентом було порушено кримінальну справу та заявнику пред'явлено обвинувачення у незаконному зберіганні вогнепальної зброї та вибухових речовин і допитано.

Також СБУ порушила кримінальну справу щодо заявника за фактом перебування у складі організованої групи. 21 грудня 2002 року за відсутності захисника слідчий СБУ у м. Миколаїв допитав заявника як обвинуваченого та він надав письмові зізнавальні показання у скоєному злочині. Згодом згідно тверджень заявника йому було призначено захисників, яких обрав слідчий.

У травні 2003 року первинні обвинувачення проти заявника було змінено. У невизначену дату справу заявника було передано до Апеляційного суду Одеської області (далі — обласний суд), який діяв як суд першої інстанції. У липні 2004 року заявника було визнано винним у тероризмі, розповсюдженні друкованих матеріалів із закликом до збройного повстання для повалення конституційного ладу, бандитизмі та незаконному зберіганні вогнепальної зброї і вибухових речовин та обрано покарання у виді позбавлення волі на строк десять років.

Заявник подав касаційну скаргу, заперечуючи допустимість його зізнавальних показань, наданих під час досудового слідства, стверджуючи, що вони були отримані під тиском і з порушенням його права на захист. Верховний Суд України (далі — ВСУ), діючи, як суд останньої інстанції, скасував вирок заявника, винесений за обвинуваченням у бандитизмі, і виправдав його у зв'язку з цим обвинуваченням через відсутність доказів, залишивши решту вироку та обране заявнику покарання без змін.

З 03 березня 2003 року до 03 листопада 2005 року заявник тримався під вартою в Одеському слідчому ізоляторі № 21 (далі — СІЗО). Улітку 2006 року його було переведено з виправної колонії м. Єнакієве у Донецькій області до Іванічівської виправної колонії у Рівненській області для продовження відбування ним покарання. Згідно тверджень заявника умови його переведення були неналежними, купе поїзда були переповнені та невентильовані, йому не надавалася їжа та напої, а також протягом тривалого періоду часу доступ до санвузлів. У грудні 2012 року, відбувши покарання у повному обсязі, заявник був звільнений з виправної колонії.

До Європейського суду з прав людини (далі — Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція), що умови тримання його під вартою, у тому числі побутові, санітарні умови та умови надання медичної допомоги у СІЗО, умови перевезення його до суду та у зворотному напрямку, а також умови його переведення з Єнакіївської виправної колонії до Іванічівської виправної колонії, були несумісними з людською гідністю.

Крім того, заявник скаржився за пунктом 1 та підпунктом «b» і «c» пункту 3 статті 6 Конвенції на несправедливість кримінального провадження щодо нього, оскільки на початковому етапі слідства його право на правову допомогу було обмежено. Також заявник скаржився за статтею 13 Конвенції на відсутність у його розпорядженні ефективних національних засобів юридичного захисту у зв'язку з його скаргами за статтею 3 Конвенції та за статтею 10 Конвенції, що національні суди втрутилися в його свободу вираження поглядів, засудивши його, серед іншого, до позбавлення волі за розповсюдження друкованих матеріалів.

Заявник також висував й інші скарги за статтями 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 13, 14 та 34 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника за статтею 3 Конвенції, Європейський суд вказав, що заявник тримався у камері, де кожен із ув'язнених мав менше 3 кв. м особистого простору, не користувався свободою пересування та був замкнений у камері більшу частину доби. Посилаючись на свої висновки у справах проти України, Європейський суд зауважив, що уже встановлював порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою у цьому СІЗО впродовж відповідного періоду часу. З огляду на це Європейський суд констатував порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання заявника під вартою у камері № 4-133 СІЗО.

Скарги заявника на неналежну медичну допомогу, надану йому в СІЗО, та на умови тримання його під вартою у дні його перевезення до суду та в зворотному напрямку Європейський суд відхилив як явно необґрунтовані у розумінні підпункту «a» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

Крім того, Європейський суд вказав, що виклад заявником фактів жорстокого поводження з ним під час переведення обмежується загальними твердженнями та відхилив цю частину заяви як неприйнятну відповідно до підпункту «a» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

Разом з тим Європейський суд зазначив, що умови переведення, на які скаржився заявник, вбачаються подібними до тих, які гостро критикувалися КЗК за результатами його візитів до України. Європейський суд вказав на структурний характер цієї проблеми та дійшов висновку, що умови переведення заявника становили порушення статті 3 Конвенції.

Розглянувши скаргу заявника за статтею 6 Конвенції щодо несправедливості кримінального провадження стосовно нього, Європейський суд вказав, що 21 грудня 2002 року слідчий СБУ не вжив жодних заходів для забезпечення дотримання прав заявника на захист, який на той момент мав офіційний статус підозрюваного. Також Європейський суд зауважив, що обмежившись лише загальними твердженнями, ВСУ не виправив наслідки відсутності захисника під час першого спілкування заявника з працівниками СБУ. Європейський суд констатував порушення пункту 1 та підпункту «c» пункту 3 статті 6 Конвенції у зв'язку з відсутністю захисника під час отримання працівниками СБУ зізнавальних показань заявника 21 грудня 2002 року та дійшов висновку, що немає потреби в окремому розгляді решти скарг за вказаним положенням Конвенції.

Посилаючись на свою попередню практику у справах проти України Європейський суд констатував порушення статті 13 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції у зв'язку з відсутністю у національному законодавстві ефективного та доступного засобу юридичного захисту щодо скарг заявника на умови тримання його під вартою та умови його переведення до Іванічівської виправної колонії.

Щодо скарг заявника за статтею 10 Конвенції Європейський суд вказав, що ця частина заяви не відповідає положенням Конвенції за критерієм *ratione personae* у розумінні підпункту «a» пункту 3 статті 35 Конвенції та відхилив її відповідно до пункту 4 статті 35 Конвенції.

Розглянувши решту скарг заявника у контексті всіх наявних у нього документів та з огляду на їхню обґрунтованість і належність оскаржуваних питань до сфери його компетенції, Європейський суд дійшов висновку, що вони не виявляють жодних ознак порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією, та визнав їх неприйнятними як явно необґрун-

товані відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* прийнятними скарги за статтями 3 та 13 Конвенції на умови тримання заявника під вартою у камері № 4-133 в Одеському СІЗО та умови його переведення з Єнакіївської виправної колонії до Іванчівської виправної колонії та на відсутність ефективних засобів юридичного захисту щодо зазначених скарг, а решту скарг за статтею 3 Конвенції – неприйнятними; прийнятною скаргу за пунктом 1 та підпунктом «с» пункту 3 статті 6 Конвенції щодо права на правову допомогу; скарги за статтями 2, 5, 8, 9, 10, 14 та 34 Конвенції, а також інші скарги за статтею 13 Конвенції у зв'язку з фактами цієї справи – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з умовами тримання заявника під вартою в Одеському СІЗО та умовами його переведення з Єнакіївської виправної колонії до Іванчівської виправної колонії;

3. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 та підпункт «с» пункту 3 статті 6 Конвенції у зв'язку з відсутністю захисника 21 грудня 2002 року під час надання заявником «пояснення» працівникам СБУ;

4. *Постановляє*, що немає потреби у винесенні окремого рішення щодо суті решти тверджень про порушення права заявника на правову допомогу за статтею 6 Конвенції;

5. *Постановляє*, що немає потреби розглядати питання прийнятності та суті решти скарг заявника за статтею 6 Конвенції;

6. *Постановляє*, що було порушено статтю 13 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції;

7. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 9 500 (дев'ять тисяч п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(а) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

8. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».